

Kütüphanede Derme Hakimiyeti

Melike Aksoy Tuna

ODTÜ Geliştirme Vakfı Ankara Okulu, maksoy@odtugvo.k12.tr

Özet

Bu bildiriye İlköğretim-Lise Kütüphanelerimizde kullanılan ve başka kütüphane otomasyon uygulamalarında da kullanılabilir demirbaş kayıtlarına yönelik işlemler ve yararları anlatılmaktadır. Bildiriye, kütüphanemizde kullanılan otomasyon programı üzerinde bulunan "Demirbaş Nerede" alanının nasıl kullanıldığı ve İlköğretim kütüphanemizde uygulanan renkli etiket sistemi hakkında bilgiler verilmektedir .

Okuyucuda, "Bilgilenmek istediğim konuda kaynak araştırması yaparken kütüphanemden net ve güvenilir bir cevap alabilirim, ihtiyaç duyduğum materyale rahatlıkla erişebilirim." şeklinde ifade edilebilecek güven duygusunu oluşturmak kütüphanecilerin en önemli görevlerinden biridir. Okuyucuda güven duygusu oluşturabilmenin kütüphane kullanımının artmasında önemli bir rolü vardır.

ODTÜ Geliştirme Vakfı Okulları Kütüphane ve Bilgi Merkezimizin, derme ile ilgili sorulabilecek tüm sorulara yanıtı vardır ve kütüphane otomasyon programından elde ettiğimiz tüm bilgiler tek bir materyal sarması dahi olmadan bire bir kütüphane raflarımız ile aynıdır. Kütüphane hizmetlerinde ileri düzeyde verimliliği yakalayabilmenin bir yolu da kullanıcının kaynaklara rahat ve hızlı erişiminden yani derme hakimiyetinden geçmektedir. Kütüphaneciler dermelerinde bulunan tüm kaynaklardan sorumludurlar ve okuyucu tarafından sorulabilecek her tür soruya net bir yanıt verebilmelidirler. İlköğretim ve Lise Kütüphanelerimizde kullanılan "Demirbaş Nerede" sistemi, üniversite kütüphanelerine göre derme sayısı daha az olan, okul kütüphanelerinin tümünde uygulanabilecek bir sistem olarak görülebilir. Uygulamayı kendi okulunda da gerçekleştirmek isteyen okul kütüphanecisi arkadaşlarımız mükemmel bir derme hakimiyetine bu sistemle sahip olabileceklerdir .

Anahtar Sözcükler:, Bilgi Erişim, Derme Hakimiyeti, Kullanıcı Memnuniyeti, Kütüphanelerde Bilgisayar Kullanımı, Kütüphane Otomasyon Sistemleri, Okul Kütüphaneleri.

Kütüphane işlem ve hizmetlerinde bilgisayar kullanımı, 1940'lı yıllarda kullanılan delikli kart uygulamaları hariç tutulursa, gerçek anlamda 1960'lı yıllardan sonraya rastlamaktadır (Arslantekin, 1998, s. 313-314). Arslantekin (1998, s.314) teknolojiye görülen gelişmelerin, düşük maliyetli ve bir çok işi aynı anda yapabilme kapasitesine sahip mikrobilgisayarların geliştirilmesi ile, bilgisayarların tüm kütüphane işlem ve hizmetlerinde kullanılabilme olanağını ortaya koyduğunu belirtmektedir. Bilgisayarlar

özellikle bilgi ve/veya belgenin kütüphanede var olup olmadığını izleme ve bilgi erişim sürecinde kullanılmaktadır (Arslantekin, 1998, s. 315).

Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen teknolojik değişimin ve gelişimin gerçeği olarak, ODTÜ G.V. Ankara Okulu Kütüphane ve Bilgi Merkezi'nde kullanmakta olan kütüphane otomasyon sistemi* üzerine ekletilen “demirbaş nerede” alanının neden kullanılmaya başlandığı, bu alanın kullanılması ile hangi işlemlerin daha hızlı ve kolay yapılabildiği anlatılacaktır. Kütüphanemizde uygulanan bu sistem diğer okul kütüphanelerinde de uygulanabilecek bir sistemdir.

Demirbaş Nerede Sistemi Neden – Nasıl Oluşturulmuştur?

“Kusursuz” ya da “mükemmel” hizmet kavramlarını tanımlayacak sözlerin başında “kullanıcı-çalışan birlikteliği”, “iş doyumu ve motivasyonu”, “kullanıcı memnuniyeti” ve “kullanıcı odaklılık” gelmektedir (Üstün, 2001, s. 212). Bu doğrultuda okuyucularımızın bilgi erişim sürecinde aradıkları kaynağa hızlı ulaşmalarını sağlamak kütüphanenin öncelikli görevlerinden biri olarak kabul edilebilir. Bilgi erişim sürecine hız kazandırabilmenin de kütüphanecinin sağlayacağı derme hakimiyeti ile mümkün olacağı düşünülebilir.

Bugün, II.Kademe-Lise Kütüphanemizde otomasyon programına kayıtlı 19.000'den fazla materyal vardır. Ancak yıllar içerisinde kaybolan veya düşümünü yapmış olduğumuz kaynakları bu sayıdan çıkardığımızda raflarımızda 16.000 adet materyal bulunmaktadır.

2002'de kütüphanemizde sayım çalışmalarına başladığımızda özellikle okulumuzda bulunan Matematik, Türkçe, Fen Bilgisi, İngilizce gibi branş dersi öğretmenlerinin zümrelerinde, derslerinde kullanmak üzere imza karşılığı bulundurdıkları 2.000'den fazla kütüphane materyali tespit edilmiştir. Kütüphane otomasyon programından taratıldığında bu materyallerin sanki zümrede** değil kütüphane raflarında gibi görüldüğü anlaşılmıştır. Bu duruma hemen müdahale edilerek zümrelerdeki kütüphane

* ODTÜ G.V. Ankara Okulu Kütüphane ve Bilgi Merkezi'nde Milas Kütüphane Otomasyon Programı kullanılmaktadır.

** Bu bildiriye geçen “Zümre” kelimesi, belli bir branş dersi öğretmen grubunun kullandığı oda'yı ifade etmektedir. Örneğin sadece Türkçe öğretmenlerinin kullandığı oda “Türkçe Zümresi” olarak adlandırılmaktadır.

kaynaklarının tümü listelere dökülmüştür. Zümrede olan bir kaynağı hem kütüphane otomasyon programında görebilmek, hem kaynağa uzaktan tarama yaparak ulaşmaya çalışan bir okuyucunun “Aradığım kaynak kütüphanede mevcuttur, ancak bulunduğu yer x zümresindedir.” bilgisini edinebilmesi için otomasyon programı üzerinde katalog kaydının demirbaş bilgileri içerisinde yer alan ancak daha önce hiç kullanılmamış olan “Bulunduğu Yer” alanına gereken bilgiler kaydedilmiştir. Zümrelerdeki tüm kaynaklar bu çalışma sonrasında hem listelenebilmiş, hem de hangi kaynağın hangi zümrede olduğu bilgisi net olarak elde edilebilmiştir.

Zümrelerde Bulunan Kaynaklar İçin Demirbaş Nerede İşlemi Nasıl Uygulanmıştır?

1- Her zümre odasına gidilerek raflarda yer alan ve kütüphaneye ait olan tüm materyallerin demirbaş numaraları listelenmiştir.

2- Listede yer alan tüm demirbaşların nerede bulunduğu bilgisi, örneğin II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi’nde bulunan kitaplar için belirlenen bilgi yazısı kütüphane otomasyon programının demirbaş kayıtları bölümünde “Demirbaş Nerede” alanına eklenmiştir. (Bkz. Şekil 1, Şekil 2).

ŞEKİL – 1

DEMİRBAŞ BİLGİLERİNİN VERİ GİRİŞİ

Demirbaş Kayıtları	
Demirbaş Düzenle: 6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Fen ve Teknoloji + 1 CD	
Demirbaş No	14438
Cilt	1
Kopya	1
Fiziki durum	Yeni
Nerede	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
Ödünç Verilebilirlik	Ödünç Verilebilir
Ödünç Verilmeme Nedeni	
Geliş Şekli	Satınalma
Kimden Sağlandığı	Nezih Kitap Kırtasiye
Özgün Fiyatı	18.50
Özgün Fiyat Birimi	Türk Lirası
Satınalma Fiyatı	18.50
Satınalma Fiyat Birimi	Türk Lirası

ŞEKİL – 2

TAMAMLANMIŞ KATALOG KAYDI

Demirbaş Kayıtları					
Demirbaş Numarası	Cilt	Kopya	Ödünç Verme	Yer	Nerede
14438	1	1	Ödünç Verilebilir	Rafta	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi

Katalog Bilgisi	
Bağlı Bulunduğu Kütüphane	II. Kademe - Lise Kütüphanesi
Katalog Bilgisi	Kitap, Basılı Materyal, OPAC'ta görünür
ISBN	978975266872X
Dil kodu	Türkçe
DDC/DOS numarası	372.3, 6SIn
Yerel Yer Numarası	372.3 6SIn 2008
Eser Adı	6. Sınıf Hücreleme Yöntemine Göre Fen ve Teknoloji + 1 CD:Okula Yardımcı SBS'ye Hazırlık
Yayın, Dağıtım	İstanbul, Zambak Yayınları, 2008
Fiziksel Niteleme	432 s. 30 cm.
Konu başlığı ek girişi - Konu terimi	Fen ve Teknoloji
Yerel Bilgi	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi

3- Kütüphaneye yeni gelen materyaller arasında zümre odasında bulundurulması istenen bir eser olursa kayıt yapılırken o eserin demirbaş bilgilerinde “Demirbaş Nerede” alanına gerekli bilgiler (örneğin II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi) kaydedilerek, imza karşılığında zümreye teslim edilmektedir.

4- Kütüphaneye kaydedilen ve zümrelere imza karşılığı teslim edilen her materyal için “Demirbaş Nerede” alanı gerekli zümre adı bilgisi ile kaydedildikten sonra sorgulanarak listelenebilmektedir. Demirbaş sorgulamalarında “Demirbaş Nerede” alanına “II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi” yazıldığında zümreye verilen tüm kütüphane kaynaklarının listesi alınabilmektedir (Bkz. Şekil 3, Şekil 4). “Demirbaş Nerede” alanına kaydedilen demirbaş bilgisinin her materyal için standart olması, hiç bir yazım hatası veya değişiklik olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda demirbaş kayıtlarından sorgulama yapılırken de aynı standart yazı biçiminin kullanılması gerekmektedir. “II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi” örneğinden yola çıkılacak olursa, Fen Bilgisi zümresine teslim edilen tüm materyallerin bilgisi “Demirbaş Nerede” alanına kütüphanecinin belirlemiş olduğu biçimde (II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi) yazılmalıdır. “Demirbaş Nerede” alanına daha önce belirlenen ve diğer materyaller için

girilen “II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi” yerine “Fen Zümresi” yazılırsa sorgulama yapıldığında o materyalin listeye dahil olmadığı görülecektir. Fen Bilgisi Zümresi’ndeki kitapların genel bir listesi alınmak istenirse yine “Demirbaş Nerede” alanına doğru ve tam bilgi girilerek sorgulama yapılmalıdır (Bkz. Şekil 3, Şekil 4).

ŞEKİL 3

Demirbaş Kayıtları Sorgulama Ekranı

Demirbaş Sorgulaması

Basit Sorgulama Gelişmiş Sorgulama

Sorgulama Yapılacak Kütüphane:

Materyal Türü ve Dili

Materyal Yayın Tarihi ve Kayıt Tarihi

Demirbaş Filtreleri

Demirbaş Numarası: - **Örnek:** 1000 ile 2000 arasında

Cilt: - **Örnek:** 2 ile 4 arasında

Kopya: - **Örnek:** 1 ile 3 arasında

Demirbaş Ödünç Verilebilirlik:

Demirbaş Yeri

Fiziki durum

Geliş Şekli

Nerede: **Kimden Sağlandığı:**

Giriş Tarihi: -

Fatura Tarihi: -

Kayıt Tarihi: -

Aramayı Sakla/Sil

ŞEKİL 4

Sorgulama Sonucu Alınan Liste

No	Demirbaş Numarası	Eser Adı	Yazar	Demirbaş Nerede
1	8342	Fen Bilgisi 7: Okula Yardımcı Liselere Giriş Sınavına Hazırlık	Bilgin, Nihat	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
2	8343	Fen Bilgisi 8: Okula Yardımcı Liselere Giriş Sınavına Hazırlık	Bilgin, Nihat	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
3	8344	İlköğretim Fen Bilgisi 6/	Bilgin, Mustafa	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
4	8345	İlköğretim Fen Bilgisi 7/	Bilgin, Mustafa	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
5	4781	Exploring Physical Science /	Maton, Anthea	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
6	4791	Life Science/	Wright, Jill	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
7	4828	Magnetism and Electricity /	Ottleb, Edward P.	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
8	4840	Resimli Ansiklopedik Fen Sözlüğü/		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
9	8917	Science Puzzles	Hoehn, Robert G.	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
10	8930	Differentiated Science Teaching	Postlethwaite, Keith	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
11	4757	Physics,Principles with Applications /	Giancoli, Douglas C.	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
12	4774	Heath Science 1 /		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
13	8945	İlköğretim Fen Bilgisi 5 Ders Kitabı		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
14	8946	İlköğretim Fen Bilgisi 6 Ders Kitabı		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
15	8947	İlköğretim Fen Bilgisi 7 Ders Kitabı		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
16	8948	İlköğretim Fen Bilgisi 8 Ders Kitabı		II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi
17	8987	Porof. Zihni Sınır Procele/	Sayar, İrfan	II.Kademe-Fen Bilgisi Zümresi

Kütüphane Raflarında Yer Alan Kaynaklar İçin Demirbaş Nerede İşlemi Neden ve Nasıl Uygulanmıştır?

Zamanla okuyucuların raflardaki kaynaklara dair bazı sorularının net olarak yanıtlanamadığı fark edilmiştir. Örneğin kütüphane rafında yer alan biyoloji konulu eserlerin bir listesi istendiğinde ve kütüphane otomasyon programında konu alanından veya Dewey No'sundan tarama yapıldığında hem zümrede yer alan biyoloji kitaplarının hem de kaybolmuş veya düşümü yapılmış biyoloji kitaplarının da listeye dahil olduğu görülmüştür. Bahsi geçen tarihlerde (2002) kütüphane otomasyon programımızda kaybolduğu tesbit edilen kitaplar için “kaybedilmiş” veya düşümü yapılan kitaplar için “düşüm” gibi işaretlenebilecek alanlar firma tarafından henüz oluşturulmamıştı. Ancak kütüphanemiz rafında yer alan kaynakların kütüphaneci tarafından net olarak bilinmesi gerekiyordu. Bu nedenle sadece zümrelerde yer alan kaynaklar değil kaybolan, düşümü yapılan materyaller ile kütüphane raflarında yer alan tüm kaynaklarımızın “Bulunduğu

Yer” alanı her kitabın bulunduğu yere göre tanımlanmıştır (Bkz. Şekil 5). Şekil 5’te 12.000 – 12.020 demirbaş numaraları arasında yer alan materyaller sorgulanarak alınan liste görülmektedir. Listede kataloğa kaydedilen kitapların “Demirbaş Nerede” alanları görülmektedir.

ŞEKİL 5

Demirbaş Sorgulama Sonuç Sayfası

Demirbaş Kayıtları İçin Sorgulama Sonuçları				
No	Demirbaş Numarası	Eser Adı	Yazar	Demirbaş Nerede
1	12000	Matematik 2. Cilt: 7.Sınıf Konu Anlatımlı Soru Bankası		II.Kademe-Matematik Zümres
2	12001	Başkadenizle Dönüş	▼ Martinigol, Danielle	Ödünç Verme-Fransız Edebiyatı
3	12002	Dünya Tarih Atlası: Orta ve İlköğretim İçin		Danışma-Atlas
4	12003	İlköğretim Coğrafya Atlası [Kayıp-2009]		Kayıp-2009
5	12013	Land of Gold + 1 CD	Craig, Claire	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
6	12004	Fareler ve İnsanlar	Steinbeck, John	Ödünç Verme-Amerikan Edb.
7	12014	The Show Must Go On	Murray, Sue	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
8	12005	Hayatın O Güzel Şarkısı	Vasooncelos, Jose Mauro de	Ödünç Verme-Brezilya Edebiyatı
9	12015	The Creature	Milson, Alan	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
10	12016	A Second Change	Smith, Paula	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
11	12017	The Rainbow Girl	Voysey, Philip	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
12	12018	Duck Soup	Foreman, Peter	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
13	12006	Kristal Yelkenli	Vasooncelos, Jose Mauro de	Ödünç Verme-Brezilya Edebiyatı
14	12019	The Secret Agent	Conrad, Joseph	Ödünç Verme-8.Sınıf-Easy R.
15	12007	Anayurt: Kara Elf Üçlemesi 1. Kitap [Düşüm-2008]	Salvatore, R.A.	Düşüm-2008
16	12008	Sürgün: Kara Elf Üçlemesi 2. Kitap	Salvatore, R.A.	Ödünç Verme-Amerikan Edb.

Kütüphane otomasyon programımız 2003-2004 yılları arasında güncellendiğinde ve bir üst versiyona taşındığında bu üst versiyonda daha önce tüm kütüphane kaynaklarına ait bilgileri girdiğimiz “Bulunduğu Yer” alanının çıkartılmış olduğu görülmüştür. Bu alanın başka kütüphanelerce ihtiyaç duyulmadığı - kullanılmadığı için çıkartılmış olabileceği düşünülmüştür. Daha sonra kütüphane otomasyon programcısı ile görüşülerek konunun önemi anlatılmış ve yeni versiyonda bu alanın “Demirbaş Nerede” alanı olarak yeniden eklenmesi sağlanmıştır.

“Demirbaş Nerede” Alanının Kütüphanemizde Uygulanması

Kütüphanemizdeki kaynaklar 000 – 900 arasındaki konu başlıklarına göre düzenlenmiştir. Ancak hem açık raf sistemini kullandığımız için, hem de okuyucuların

aradığı kaynaklara kendi başına erişimlerini kolaylaştırmak için, raflarda konu başlıkları Dewey Numarası ile birlikte yazılmıştır (Bkz. Fotoğraf 1 ve Fotoğraf 2).

FOTOĞRAF 1

FOTOĞRAF 2

Kaynakların raflara yerleştirilmesi aşamasında kimi zaman 000 – 900 standardına uyulamadığı da görülmüştür. Örneğin Atatürk ile ilgili kitapların bazıları Osmanlı Tarihi dönemini anlatırken bazıları Cumhuriyet Tarihi dönemini anlatmaktadır. Kütüphanemizde Atatürk ile ilgili eserlere ait olduğu Dewey numarası verilirken “Demirbaş Nerede” alanına “Atatürk Kitaplığı” bilgisi yazılmaktadır. Diğer bir örnek de İngilizce kolay okuma kitapları (seviyeli/level kitaplar) için verilebilir. Kitaba verilecek olan yer numarası hemen hemen tüm kitaplar için aynıdır. Oysa “Demirbaş Nerede” alanına “6. Sınıf İngilizce Okuma Kitabı” yazıldığında 6. Sınıflar için uygun olan kitaplar tek bir alanda toplanmış olmaktadır. Kütüphanemizde 6, 7, 8. sınıflar ve liseye uygun İngilizce hikaye kitapları “Demirbaş Nerede” alanında ayrı ayrı tanımlanmıştır. 000-900 Standartlarına uygun olmayan ve kütüphanenin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmuş bir başka örnek de Timaş yayınlarından çıkan “Eğlenceli Bilgi” dizisidir. Eğlenceli Bilgi dizisine ait kitapların kimi “kimya” konulu, kimi “matematik” konulu, kimi “sanat” konulu kitaplardır. Bu kitaplar kütüphaneye ilk geldiğinde her bir kitap konusuna göre sınıflandırılarak bir Dewey nosu almış ve ait olduğu konu rafına yerleştirilmiştir. Ancak zaman içerisinde öğrencilerimizin bu kitapları ayrı raflardayken değil bir aradalarken daha fazla ödünç aldıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle 100’e yakın kitaptan oluşan bu serinin tüm kitaplarının “Demirbaş Nerede” alanına “Eğlenceli Bilgiler” yazılarak birarada tutulmuştur (Bakınız Fotoğraf 3 ve Şekil 6).

FOTOĞRAF 3

EĞLENCELİ BİLGİLER DİZİSİ KİTAPLARI

ŞEKİL 6

Eğlenceli Bilgi Dizisi Kitapları Sorgulama Sonuç Ekranı

'Demirbaş Kayıtları' İçin Sorgulama Sonuçları					
☐ No	Demirbaş Numarası	DEWEY Numarası	Eser Adı		Demirbaş Nerede
☐ 1	9348	520	Şaşırtan Galaksi		Eğlenceli Bilgi
☐ 2	9349	001	Zeka Spor		Eğlenceli Bilgi
☐ 3	9351	001	Bilmemek Ayıp Değil		Eğlenceli Bilgi
☐ 4	9352	520	Eğlenceli Matematik		Eğlenceli Bilgi
☐ 5	9355	ISA927	Isaac Newton ve Elması		Eğlenceli Bilgi
☐ 6	9469	001	Dünya'dan ve Türkiye'den En'ler ve İlkler		Eğlenceli Bilgi
☐ 7	9470	720	Akılmaz Yapılar		Eğlenceli Bilgi
☐ 8	9480	520	Uzaylılar Dünyalılar ve Ufolar		Eğlenceli Bilgi
☐ 9	9482	500	Çılgın Bilimadamının Deneyler Kitabı		Eğlenceli Bilgi
☐ 10	9483	551.22	Yaşlı Dünyamız ve Depremler		Eğlenceli Bilgi
☐ 11	9484	320	Çılgın Politika		Eğlenceli Bilgi
☐ 12	9485	567.91	Şaşkın Dinazorlar		Eğlenceli Bilgi
☐ 13	9486	746.92	Müthiş Moda		Eğlenceli Bilgi
☐ 14	10711	510	Öldürücü Matematik		Eğlenceli Bilgi
☐ 15	10712	510	Daha Öldürücü Matematik		Eğlenceli Bilgi
☐ 16	10781	589.9	Mikroskopik Canavarlar		Eğlenceli Bilgi
☐ 17	10782	551.415	Uçsuz Bucaksız Çöller		Eğlenceli Bilgi

2002 yılından itibaren kütüphane raflarında yer alan tüm materyallerin demirbaş bilgisinde kitabın bulunduğu raf ismi “Demirbaş Nerede” alanına kaydedilmiştir. Yine 2002 yılından bu yana yaz aylarında yapılan sayım çalışmalarımız sonucunda kaybolduğu tespit edilen materyallerimiz için “Demirbaş Nerede” alanına “KAYIP-2002”, “KAYIP-2003”, “KAYIP-2009” vb. kayıp bilgisi eklenmiştir. Bugün bu çalışmamızın bize en büyük katkısı yıllara göre kütüphanede kaybolan eserlerin net olarak bilinebilmesidir. Yine bu çalışmamız sayesinde örneğin 2005 yılında kaybolan materyallerden kaç adedinin bulunabildiği de bilinebilmektedir. 2005 yılı yaz sayımında kaybolan ve “Demirbaş Nerede” alanına Kayıp- 2005 yazılan bir materyal daha sonra bulunduğu “Demirbaş Nerede” alanına bulunduğu raf ismi tekrar yazılmaktadır. Bu durumda 2005 yılı kayıplarının sayısı sonraki yıllarda sorgulandığında değişiklik göstermekte ve bulunan materyal sayısı ortaya çıkmaktadır. Kayıp materyaller için uyguladığımız bu sistem “düşüm” kitaplar için de uygulanmaktadır. Kütüphane raflarımızdan kaç adet materyalin düşülerek çıkartıldığı bilgisi yine yıllara göre net olarak verilebilmektedir.

ODTÜ G.V. Özel İlköğretim Okulu I. Kademe Kütüphanesi’nde “Demirbaş Nerede” Alanının Ve Renkli Etiket Sisteminin Uygulanması

“Demirbaş Nerede” uygulamamıza önemli bir örnek de dermesi 12.000 adet materyalden oluşan İlköğretim I. Kademe Kütüphanesi’nde özellikle 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerimizin daha kolay kitap seçebilmeleri için yapılan uygulamalardır. Bu uygulamalarda da “Demirbaş Nerede” alanı aktif olarak kullanılmaktadır. Öğretmenlerle iş birliği yapılarak renkli, resimli, Türkçe ve İngilizce hikaye kitaplarımız sayfa sayılarına ve yazı puntolarına göre 1. ve 2. Sınıf Kitapları (Pembe Raf), 2. Sınıf 1. Dönem Kitapları (Turuncu Raf), 2. Sınıf 2. Dönem Kitapları (Kırmızı Raf) vb. şekilde ayrılmıştır. Öğrencilerimiz diledikleri raftan kitap okuyabilmekte ancak kimi zaman öğretmenler öğrencilerini “2. Sınıf 1. Dönem Hikaye Kitapları bölümündeki kitapları okumalısın!” şeklinde yönlendirebilmektedirler. Bu sistemi uygulamadaki amacımız öğrencilerimizin okuma-yazma ve yabancı dil seviyelerine uygun kitaplar okuyabilmelerini sağlamaktır. Kütüphaneye gelen ve çocuğunun 2. sınıfta olduğunu bildiren bir veliye öğrencinin yaşına ve seviyesine uygun hikaye kitaplarının listesi otomasyon programında “Demirbaş Nerede” alanına “2. Sınıf 2. Dönem” şeklinde yazılarak rahatlıkla alınabilmektedir.

Burada değinilmesi gereken önemli bir uygulama daha vardır. I.Kademe Kütüphanesinde kitaplar konularına göre ayrıldığı gibi her konu bir renk ile ifade edilmektedir. Yukarıda verilen örnekle de birleştirmek gerekirse, 2. Sınıf 1. Dönem Hikaye Kitapları “turuncu” renkteki etiketlerle, 3. Sınıf hikaye kitapları “yeşil” renkteki etiketlerle etiketlenmiştir. Öğrencilerimize “ ‘2. Sınıf 1. Dönem’ rafından kitap seçebilirsin” yerine “Turuncu raftan kitabını seçebilirsin!” denmektedir (Bakınız Fotoğraf 4 ve 5). Özellikle İlköğretim I.Kademe öğrencilerine yönelik olarak kütüphanemizde uygulanan renkli etiket sistemi ile öğrencilerimizin kütüphaneyi daha etkin ve daha bilinçli kullanabildikleri belirlenmiştir. Bu uygulama öğrencilerin kendi başlarına kitap seçebilmelerinde de büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

FOTOĞRAF 4

Renkli Etiket Sisteminin Uygulanışı

FOTOĞRAF 5

Renkli Etiket Sisteminin Uygulanışı

“Demirbaş Nerede” Ya Da Benzeri Bir Sistemin Kullanılmasının Kütüphaneye Kazandıracığı Kolaylıklar

Okul kütüphanelerimizde kullanılan “Demirbaş Nerede” sistemine benzer sistemler farklı kütüphane otomasyon programlarında da oluşturulabilecek bir alandır. Yaptığımız araştırmalar sonucunda çeşitli kütüphane otomasyon programlarında buna benzer alanların varolduğu tesbit edilmiştir (Çalım, Çömlekçi, Nurcan ve Şen ile 22 Mart 2010 tarihinde yapılan kişisel görüşme). Ancak oluşturduğumuz sistemi farklı kılan nokta, bu sistemin sadece zümrelerde ya da başka birimlerde olan kütüphane materyalleri için değil, tüm kütüphane materyalleri için kullanılıyor olmasıdır. Ayrıca kayıp ve düşüm materyaller için de bu alanın kullanılması önemlidir.

Sistemin, yukarıda bahsedilenler dışında, bir başka avantajı ise sayım çalışmaları sırasında ortaya çıkmaktadır. Kütüphanede sayım için barkod okuyucu olmasına rağmen, otomasyon programından “Demirbaş Nerede” alanına göre listeler çıkartarak bire bir raflarda sayım yapılması tercih edilmektedir. Kitaplara dokunarak yaptığımız bire bir sayımlar, yeri değişen, yıpranan, bir kitabın içerisine yanlışlıkla girmiş olan başka kitapları farketmeyi kolaylaştırmaktadır. Sayım çalışmalarımız 16.000 kitap için yaklaşık üç hafta (15 iş günü) gibi çok kısa bir sürede tamamlanabilmektedir. Ayrıca

sayım sonrasında hazırlanan sayım raporumuzun raflarımızla bire bir aynı olabilmesi bu çalışmaya bağlı bir sonuçtur.

Sonuç olarak “Demirbaş Nerede” gibi bir sistemi kullanarak şu sorulara hızlı ve net yanıtlar verebilirsiniz;

- Kütüphanenizde şu an itibariyle - kayıp ve düşüm işlemleri yaptığınız demirbaşlar dışında - kaç kitabınız var?
- Kütüphanenizde kaç adet kayıp materyaliniz var? Sadece 2004 yılında kütüphanenizden hangi materyaller kaybolmuş?
- Kütüphanenizden bugüne kadar kaç adet materyalin düşümünü yaptınız? Sadece 2009 yılında hangi eserlerin düşümü yapılmış?
- Kütüphane raflarınızda bulunan matematik kitaplarının tam listesini alabilir miyiz? Ancak kaybolmuş, düşümü yapılmış ya da zümrelerde / akademik birimlerde bulunan matematik konulu kaynaklar değil, sadece kütüphane rafınızda yer alan kitapların listesini alabilir miyiz?
- 7. Sınıf öğrencilerine yönelik İngilizce hikaye kitaplarının bir listesini alabilir miyiz?
- Kütüphane otomasyon programına kayıtlı olan ancak fiziksel olarak kütüphane içerisinde değil, okulun bir başka biriminde bulunan materyaller nelerdir? Hangi birimde hangi kaynaklar vardır?

Sonuç

Kütüphanemizde uyguladığımız ve yukarıda bahsedilen çalışmalarımız teknik bir konudur. Ancak teknik olarak görülebilecek bu konunun kütüphane okuyucuları ile çok yakından ilgisi vardır. Okuyucuda, “Aradığım konuda kaynak araştırması yaparken kütüphaneden net ve güvenilir bir cevap alabilirim, ihtiyaç duyduğum kaynağa rahatlıkla erişebilirim.” şeklinde ifade edilebilecek güven duygusunu oluşturmak kütüphanecilerin en önemli görevlerinden biridir. Okuyucuda bu duyguyu oluşturabilmenin kütüphane kullanımının artmasında da önemli bir rolü vardır.

Kaynakça

Arslantekin, Sacit. (1998). Kütüphanelerde Bilgisayar Kullanımı: Veri Tabanlarına Bilgi Depolama ve Erişimde Dikkat Edilecek Temel Noktalar. *Türk Kütüphaneciliği*, 12 (4), 313-322.

Üstün, Ayşe. (2001). Bilgi Hizmetleri ve Hizmetin Kalitesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 15 (2), 205-213.